

LENI SARIS 37e DAAR WAS EENS

HOOFDSTUK 1

Ilja was eraan gewend dat haar leeftijdsgenootjes haar naam op zijn minst genomen vreemd vonden, maar meestal zeiden ze het kernachtig. Het was niet alleen de voornaam, maar ook 'de dierbare rest' zoals ze het zelf later spottend noemde. Ilja Duna Ronega. Ze moesten eens weten dat ze in het prille begin van haar leven bijna bezweek onder de vracht van die plechtige naam! In de loop der jaren had ze een prachtige onverschilligheid aangekweekt waardoor spotters weinig plezier beleefden aan de vele variëteiten op haar naam.

„Mijn naam lijkt op gevulde chocolade,” had Ilja tegen haar moeder gezegd. „Gevuld, nou ja gevuld met 'a'. Ik wou dat jullie me Annie genoemd hadden.”

Het was natuurlijk een vergeefse klacht en ze smoorde een geeuw toen haar moeder uitgebreid ging vertellen over de, in een ver verleden uit Rusland gevluchte, deftige dame die haar overgrootmoeder was. Moeder was er buitensporig trots op en die overgrootmoeder was werkelijk geen legende. Volgens de door Ilja's moeder met zorg gekoesterde foto's en het grote schilderij was de vroegere Ilja Duna een indrukwekkende dame met bont en juwelen behangen, volgens de mode van die tijd.

De huidige Ilja was er niet van onder de indruk en vond uiterst oneerbiedig dat overgrootmoeder de indruk van een slagschip maakte. Deze mening had ze overigens wijselijk voor zich gehouden, want moeder behoedde de eer en glorie van de familie op krachtige wijze. Ilja's vader had een bescheiden baan op de gemeentesecretarie waardoor het gezin rustig en zonder al te grote zorgen kon leven en Ilja hield van haar vriendelijke bescheiden vader en nog voor ze zich goed kon realiseren waarom, had ze al een voortdurend, vaak knagend, medelijden met hem. De jongere kinderen, Alexandra en Ian, die zich later resoluut in Jan herdoopte, zagen dat niet omdat ze beiden de egoïstische karaktertrekken van hun moeder hadden geërfd.

Toen ze klein waren, dreinden ze om alles wat ze wensten net zo lang bij hun vader tot ze hun zin kregen, en het lukte altijd. Ze zagen kans hem zijn laatste zakgeld uit de beurs te kloppen. De wat oudere Ilja deed het gebaar, waarmee hij in zijn nooit zo goed gevulde portemonnee grabbelde, pijn.

„En Ilja, moet jij geen ijsje?” Met een goedig gebaar wilde hij haar geld in de hand stoppen.

„Nee, papa, ik hoef echt niet!” Ze sloeg haar arm om zijn hals en gaf hem een zoen. „Jij geeft altijd maar alles weg. Als ik groot ben, krijg jij van mij een heel erg mooi cadeau. Ik weet nog niet wat, hoor!”

„Nou, maar met de gedachte ben ik al reuzeblij, hoor!” Ilja’s vader sloeg zijn arm om het tengere kinderfiguurtje. „Je bent pappa’s lieve kleine meid, maar wil je dan toch een ijsje?”

Ilja schudde beslist haar blonde bolletje en ze had graag willen huilen al wist ze op dat ogenblik niet waarom.

Op haar moeder, die altijd boordevol op- en aanmerkingen zat over alles wat niet gepast was, die vaak mopperde en er altijd gehaast en ontevreden uitzag, was Ilja minder gesteld. Er waren nooit ruzies omdat Ilja’s moeder dit niet met haar ’stand’ overeen vond komen, maar Ilja was intelligent en oplettend. Het duurde niet lang voor ze zich ging afvragen hoe haar vader zo kalm kon blijven onder al de beschuldigingen die Ilja stilletjes geniepig noemde.

„Jij ach, wat verdien jij nou? Iedereen streeft je voorbij en wij lijden armoe!” Ze hoorde de ongeduldige vinnige opmerkingen toen ze zachtjes de trap af was gekomen, omdat ze niet kon slapen. „Je hebt geen zelfvertrouwen en geen eerezucht. De kinderen en ik komen niet in kringen waarin we horen, tenslotte...”

„Ja ja, ik weet het, vrouw!” Ilja luisterde met fel kloppend hart naar de gelaten klank in de stem van haar vader. „Je bent beneden je stand getrouwd en mijn eerezucht is niet groot. Maar je leeft toch aardig zorgeloos en waarom kijk je altijd naar mensen die meer hebben? Leg je erbij neer dat de burgemeestersvrouw niet met alle vrouwen van het personeel van haar man om kan gaan. Ik geef je bijna alles wat ik verdien en meer kan ik toch niet doen, wel? Je kunt zelfs nog weleens voor een extraatje bij me aankloppen als het nodig is!” „Het is de moeite waard!” bitste Ilja’s moeder, en verder luisterde Ilja niet. Ze holde terug naar boven en kroop bevend van ellende in haar bed. Had mama de smekende klank in vaders stem dan niet net zo goed gehoord als zij? Ilja was toen twaalf jaar en begreep opeens waarom ze altijd medelijden met haar vader had. Wat hij ook deed, het was nooit goed. Bracht hij bloemen mee, dan kreeg hij de opmerking dat het jammer van het geld was en dat de bloemen ook niet zo vers waren. Alleen als er een papiertje om de bloemen was gevouwen waarop duidelijk de naam van de peperdure ’Lenteboden’

stond, was het wel in orde. O ja, Ilja zag veel en kon zwijgen. Het was een onloochenbaar feit dat Ilja sterk naar haar vader trok en haar moeder veroordeelde. Niet eens zo erg om de 'kale luxe', die door moeder als een soort strenge wet en tot afschuw van Ilja werd doorgevoerd, maar om de wijze waarop haar vader werd vernederd. Ilja was de enige die ervoor voelde om met haar vader te wandelen. Het werd een gewoonte die ze jarenlang volhielden, en het deed er niet toe hoe slecht het weer was.

„Waar je maar plezier aan kunt beleven,” huiverde Alexa op een regenachtige avond, en ze schikte met zorgvuldig gelakte nageltjes de punten van het beeldige krullenkapsel, dat eruitzag alsof ze pas van de kapster kwam. „Je verwaait helemaal.”

„Och, dat kan Ilja wel verdragen,” zei Jan grinnikend. „Van haar gezicht regent de verf tenminste niet af en zij hoeft niet, zoals jij en mama, urenlang aan haar haren te frunniken.”

De zorgvuldig gekoesterde kapsels van mama en Alexa in tegenstelling met Ilja's haar, dat altijd goed en flatteus viel zonder dat ze er moeite voor deed, was een teer punt dat nauwelijks aanraking verdroeg, wat Jan overigens heel goed wist.

„Naarling, bemoei je er niet mee,” siste Alexa. „Maak liever je huiswerk of waai eens lekker uit.”

Jan wist niet van ophouden. „Ik zie die peenkleurige touwharen van jou al de lucht in vliegen.”

„Mama, laat 'm ophouden!” gilte Alexa allesbehalve deftig. „Of ik smijt 'm iets naar z'n hoofd.”

„Wat doen jullie toch?” klaagde mama, die de lieflijkheden over en weer niet had gehoord, omdat ze onder de suizende droogkap zat.

„Zoet maar mama, Alexa's lokkenpracht is beledigd.”

Hij liep de kamer uit en smeed de deur extra hard in het slot.

„Die jongen heeft geen manieren,” zei zijn moeder met de keiharde stem die eigen is aan vrouwen die onder de droogkap zitten en willen converseren. „Wat zei Jan eigenlijk?”

„Laat maar! Vertel ik dadelijk wel!” schreeuwde Alexa terug.

„Die amuseren zich wel,” merkte Jan droog op terwijl hij de deur achter Ilja, vader en de hond sloot.

„Hè, lekker weer!” Ilja genoot van de druppels in haar gezicht. „Fijn om uit te waaien. Heb je nog gekke dingen beleefd aan de balie, paps?” Ze wist dat hij het gezellig vond om over zijn werk te praten maar er was niemand die naar hem luisterde.

Nou ja, behalve ik, dacht Ilja en ze zei hardop: „Gek eigenlijk, dat je je gelukkig kunt voelen als je in de regen loopt en doornat wordt.”

„O, maar ik vind dit ook het leukste uur van de dag.” Ilja’s vader drukte haar arm tegen zich aan. „Je bent fijn gezelschap, Ilja, weet je dat wel?”

„Ja, we hebben heel wat afgeboomd,” zei ze nadenkend. „Ik vind uw werk mooi, veel met mensen omgaan, je kunt ze vaak helpen als ze zich onwennig voelen.”

„Moeder vindt het een verschrikkelijke baan.” Hij had nooit eerder zoiets gezegd. „Ik had moeite moeten doen voor iets anders, misschien heeft ze gelijk.”

„Dat geloof ik niet. Het gaat maar om tevredenheid, en daar hebben mama en Lexa nog nooit van gehoord, ze willen altijd meer en altijd groter. Ik begrijp niet goed waarom. Wat moet je nou meer hebben dan wij bezitten? Een aardig huis, alles gaat van een leien dakje, maar ja, ze stellen zulke onzinnige eisen. Ik bedoel het niet als kwaadsprekerij, hoor. Jan kan dan toch maar studeren, Lexa wil als ze van school komt, doktersassistente worden, dat klinkt. Sorry hoor! Wat ik wil, weet ik nog niet, in ieder geval niet studeren. Bovendien zou moeder toch nooit iets helemaal goedvinden, zo is ze nou eenmaal. Ik denk dat ze een landhuis en een slee van een wagen wil, in plaats van ons oude blauwe kevertje. Zie je, dat kan mij nou niets schelen. Ik wandel graag maar als ik wil rijden kan het mij zo koud als ijs laten in wat voor vehikel, als het maar rijdt, goed rijdt, ja, dat wel. Het doet me denken aan dat gekke mopje. Een dame stond zielsongelukkig langs de weg met haar volkswagentje, de voorkap omhoog. Ze had de wagen pas en blijkbaar wist ze niet dat de motor achterin zit. Ze zei tegen de tweede dame, ook in een volkswagen, die juist aan kwam rijden en behulpzaam stopte: 'Ik begrijp er niets van, m'n motor is verdwenen!' Waarop de andere dame stralend antwoordde: 'Ja, ik keek een uurtje geleden onder de kap, maar niks hoor, ik rijd ook al een uur zonder motor!' Flauw hè?”

Ze schoten samen in de lach en met een warm gevoel van geluk dacht Ilja’s vader: wat er dan ook fout mag zijn, ik heb Ilja, mijn lieve, warmvoelende Ilja met wie ik tenminste lachen en praten kan, en dat is al het andere waard. Meer dan waard!

„Gezellig wandelen, zo samen!” Ilja maakte een huppelpasje om gelijk met de passen van haar vader te komen. „De anderen voelen daar nooit iets voor. Wandelde je vroeger nooit met mama, toen

jullie jong waren?”

„Ze liep altijd op heel hoge hakken,” merkte haar vader droog op.

„Dan loop je niet ver.”

„Jullie passen eigenlijk niet bij elkaar.” Het klonk rustig en vanzelfsprekend. „Wat ik denk, mag ik toch wel zeggen?”

„Natuurlijk mag dat. Het is alleen nogal moeilijk om er een goed antwoord op te geven, Ilja. Wat ik nu zie, zag ik vroeger niet. Ik wilde het niet zien. Je kunt niet praten van 'schuld'. Twee karakters kunnen nu eenmaal botsen, steeds erger. Je weet, ik ben niet erg opvliegend en ik kan nogal goed zwijgen. Moeder kan dat niet, ze ergert zich vaak aan mij, misschien terecht.”

„Als u niet kon zwijgen, hadden we eeuwig herrie,” concludeerde Ilja raak. „Maar daarom voel je de spanning toch wel. Het is wel een gekke vraag, maar als je jong bent, wil je gelukkig worden, en...”

„Als je ouder bent, wil je gelukkig zijn.” Ilja's vader glimlachte geamuseerd. „Je krijgt het geluk in ieder geval niet voor niets, kind. Het ziet er ook meestal anders uit dan je verwacht als je piepjong bent. Weet je waar ik gelukkig mee ben? Met Ilja, met wie ik kan praten en wandelen. Dat meen ik, Ilja.”

Wat Ilja in ieder geval heel goed had begrepen, was dat haar vader niet met haar over zijn geluk wenste te praten.

Dat is ook maar het beste, dacht Ilja wijsgerig. Hij weet toch wel dat ik hem begrijp, net zo goed als wij allebei weten dat moeder en Lexa ons wonderlijke wezens vinden, en Jan staat er als een buffer tussen. Onverschillig, goedgehartig en liever geen partij kiezend. Dat zou ook moeilijk voor hem zijn, want hij spaart liever de kool en de geit. Dat heeft hij van vader, want ik kan het niet en Lexa ook niet. Wij kiezen wel partij en we zijn het nooit eens. Een harmonieuze familie zijn we beslist niet, ofschoon vreemde mensen dat wel van ons denken.

Ach, ik weet ook niet wat ze werkelijk denken, bepeinsde ze een beetje triest. Natuurlijk hebben ze moeder door met haar geweldige hang naar boven haar stand leven, wat ze niet als zodanig ziet.

Nee, ze nam het haar man kwalijk dat hij door gebrek aan eerzucht ervoor zorgde dat ze moest omgaan met mensen die het voor haar net niet helemaal waren. Aardige, gezellige mensen, vond Ilja, die zich dan ook nog vereerd moesten voelen met de goedgunstig geschonken vriendschap. Het niet zo heel grote huis was door uitbreken en een ingenieuze indeling ruim geworden en duur ingericht.

Het deed alleen Ilja pijn dat de verbouwing en de inrichting haar vader heel wat hoofdbreken hadden gekost. Boven de enorme bank aan de achterzijde van de kamer, die meer op een zaal leek, hing een schilderij dat Ilja's moeder naar een foto had laten schilderen. Ilja ging bij voorbaat met haar rug naar de indrukwekkende beeltenis van mama's illustere grootmoeder zitten. Ze vond het al erg genoeg dat ze naar haar genoemd was. Ilja vond het niet zinloos om een beeltenis van een ver familielid aan de muur te hangen, maar dan moest er toch iets meer achter zitten dan alleen praalzucht. Niemand had die dame ooit gekend en moeder wist bijna niets van haar levensgeschiedenis. Alexa vond het ook niet aangenaam dat er zo weinig van het gloriebrengend familielid bekend was, want ze vond dat zij, met haar donker haar en brede jukbeenderen, duidelijk 'een slavisch uiterlijk' had, dat ze zorgvuldig cultiveerde door strakke kapsels en wonderlijke oogmake-up.

„Mens, doe niet zo gek en schilder je niet zo opzichtig,” had Jan, weinig complimenteus als broers nu eenmaal plegen te zijn, gezegd.

„De voorvaderen van papa, zoals jij zo plechtig zegt, kwamen uit Alkmaar. Ik heb altijd geleerd dat vandaar de victorie begon.”

„Ach, kereltje, je hoort nog in de kinderkamer thuis,” was Lexa's waardig commentaar.

„Snertjong,” zei Ilja in zo'n geval, maar Lexa bleef altijd dame.

Jan vond het niet erg als Ilja hem uitschold, maar Lexa's ladylike gedrag was al met vele opstoppers beloond, zodat ze meestal haar heil zocht in een iets minder deftige, maar wel overhaaste aftocht. Moeder trok in zo'n geval partij voor Lexa, die met tranen in haar mooie ogen kwam klagen en het nooit zelf af kon.

„Wees toch eens wat minder onbehouwen,” klaagde mevrouw Ronega vermoeid nadat ze een bijzonder heftige strijd tussen haar dochters had beslecht. „Jij hoeft Jan heus niet te helpen, Ilja, hij is al moeilijk genoeg. Waarom moeten jullie altijd Lexa plagen en nota bene, ik schaam me dat ik het zeggen moet, hoe kwam je ertoe om Lexa voor 'pestkop' uit te schelden?”

„Omdat ze een vervelende huilerige zeurpiet is en Jan net zo lang plaagt tot hij wild wordt, en ik ook,” verdedigde de toen veertienjarige en zeer opstandige Ilja zich.

„Dat gejammer hier altijd! Ilja, je haar zit niet netjes, Ilja dit en Ilja dat. Gunst, ik wil er niet verzorgd uitzien. Laat me m'n coltrui en m'n lange broek als ik dat nou fijn vind! Ik ben die pietepouterige Lexa

niet en ik zal het wel nooit worden.”

„Lexa, ja, die lijkt op overgrootmoeder.” Met een blik naar het schilderij en daarna naar de gretig luisterende 'vriendin' die de woordenwisseling bijwoonde.

Ilja, volop in haar opstandige vlegeljaren, grinnikte zo wild dat al haar gezonde tanden te zien waren.

„Hoe weet u nou of Lex op die oude dame lijkt? U hebt haar niet eens gekend en u moet maar zo denken: Als ze nu leefde in plaats van honderdvijftig jaar geleden tot haar voorvaderen verzameld te zijn, dan liep ze nu rond in lange broek, met een enorme zonnebril en een sigaret in haar mond, of zo.”

Ze zag nog net bij de gast een glimlach, die handig werd gesmoord in een slokje koud geworden thee, voor ze haastig wegliep. Ilja's moeder was razend en die avond kreeg meneer Ronega, die vermoed van zijn werk kwam, de volle laag omdat hij weigerde zijn dochter een standje te geven voor haar optreden van die middag. Het eind van het lied was een onverkwikkelijke ruzie, zoals gewoonlijk.

„Hier kan nooit iets behoorlijk uitgepraat worden!” Jan was de eerste die wegliep, de deur met een klap in het slot gooiend. Lexa vertrok huilend naar haar kamer omdat haar vader bits gezegd had dat ze zich met haar eigen zaken moest bemoeien en beter naar haar bed kon gaan. De derde die het strijdtoneel verliet, was mama, met vuurrode blossen en bevend van woede.

„Pap, zeg nou in vredesnaam niet: Waarom heb je ook zulke brutale dingen gezegd,” smeekte Ilja kleintjes.

„Dat ben ik ook niet van plan, kind. Jij kunt het ook niet helpen dat de onnozelle opmerkingen hier in ruzie eindigen,” zei haar vader vermoed. „Als je moeder wat gevoel voor humor had... maar ja, enfin, hoe dan ook, ik ben niet van plan om op commando voor mijn kinderen boeman te gaan spelen als ik thuiskom. Dat heb ik nooit gedaan, dat weet je wel, en ik heb niet het plan ermee te beginnen nu jullie groter worden.”

„Dat is tenminste een troost.” Ze streek hem in het voorbijgaan over zijn witte haar. „Ik ga fijn een kopje koffie voor ons zetten, lekker sterk. Gezellig samen, hè? Zet de haard wat hoger, dan trekken we de stoelen bij.” Ze deed roerend haar best om zijn verknoeide avond toch nog zo gezellig mogelijk te maken en geen van beiden wilde weten dat ze medelijden met elkaar hadden. Ilja rolde zich genoeglijk in een diepe stoel en vertelde rustig en uitgebreid wat er

nu eigenlijk gebeurd was.

„Die overgrootmoeder heeft wel wat op haar geweten, en ze behoort allang tot de sprookjes!” Meneer Ronega schudde lachend zijn hoofd.

„Daar was eens...” declameerde Ilja ernstig, en toen schoot ze ook in de lach. „Ja, daar was eens een Ilja Duna, en daarom heet ik nou ook zo!”

„Ik hou van de naam Ilja. Het is de aardigste naam die ik ken,” zei haar vader warm. „En nu, Ilja Duna, jaag ik je naar boven, want het is al laat.”

Het was rustig in huis nu iedereen zich, zoals Ilja het spottend noemde, in zijn appartement had teruggetrokken.

Tehuis gezocht! dacht ze wrang, en ze deed de deur van haar kamer onberispelijk zacht dicht.

Ze had nog geen slaap en dacht er even over nog wat plaatjes te gaan draaien, maar dat zou beslist commentaar van moeder opleveren. Met een verveeld gebaar schoof ze haar fotoalbums van de stoel waarin ze wilde gaan zitten. Hoewel ze er niet voor in de juiste stemming was, begon ze foto's te bekijken, een bezigheid die haar altijd boeide, hoe moe of teleurgesteld ze zich ook voelde. Ilja had op haar twaalfde verjaardag een fototoestel gekregen, een eenvoudig ding, waarmee ze vanaf het begin aardige resultaten had bereikt.

Volgens haar moeder was ze vervelend en eigenwijs, want ze was er nooit toe te bewegen om de geijkte familiefoto te maken.

„Ik heb m'n fototoestelletje gekregen voor mijn plezier,” had ze zich verweerd.

Mevrouw Ronega had er de schouders over opgehaald, maar Lexa en Jan waren het met hun vader eens. Ilja kon fotograferen en zag de eenvoudigste dingen op haar eigen manier. Zij vond het niet nodig dat er altijd mensen op haar foto's moesten staan, en dan nog liefst familieleden. Een van haar aardigste foto's was die waarop een oude vrouw en haar man bezig waren om opgehaalde aardappelschillen in een jutezak te stouwen. Verder waren er boeiende kinderfoto's, die ze op haar vele wandelingen had gemaakt. Het waren altijd actiefoto's en het kind had nooit gezien dat het gefotografeerd werd. Ook van haar vader had Ilja een bijzonder goede foto gemaakt en, op Lexa's dringend verzoek, een paar suikerzoete fraaie opnamen van haar. Twee keer had een inzending naar een fototijdschrift Ilja een prijsje bezorgd. De eerste keer met een feilloze opname vanaf

de televisie en de tweede keer met een bijzonder mooi gelukte foto van een trein die over een angstig smal lijkende brug reed, met als sombere achtergrond zware onweerswolken. Ilja keek peinzend naar haar nieuwste aanwinst. Drie foto's die ze nog niet ingeplakt had. De eerste toonde een klein meisje, dat het huis was uitgeglijpt op de grote, hooggehakte schoenen van haar moeder. Op de tweede foto was de stralende lach van het kindersnoetje vervaagd en zag je alleen haar huilende gezichtje boven moeders gebogen rug, terwijl moeder bezig was haar eigendom van de kindervoetjes te trekken en op de derde foto stevende moeder weg en stond het kind, op heel kleine witte sandaaltjes, met dichtgeknepen ogen en een wijd geopende mond te schreeuwen, terwijl de tranen over haar wangen biggelden.

Ilja lachte, de humor van het tafereel had ze meteen gezien, maar de ongelooflijk geestige foto's hadden haar zelf ook verrast. Moeder had ze zelfs bewonderd, alleen het verschil tussen de enorme schuitten van schoenen en de ongewoon kleine witte sandaaltjes was al komisch. De expressie van het kindersnoetje deed de rest.

Op haar boekenplank stond een rij boeken over fotografie en, zoals Jan droog had opgemerkt, ze las er nog in ook!

Ilja schoof de foto's weer in het album en dook naar de foto die er weer uitgleed. Het was een foto die ze van zichzelf had gemaakt met een zelfontspanner en een zorgvuldig ingestelde camera. Het was een dubbelbeeld in de spiegel.

„Wel goed, erg ernstig, twéé Ilja's, licht en schaduw,” had haar vader bewonderend gezegd. „Het is tenminste iets anders dan zo'n tandpasta-reclame-lach.”

Het gezicht met de intens blauwe ogen en het donkere haar leende zich ook goed voor zo'n foto die 'anders' moest zijn.

Ilja vond zichzelf beslist niet knap al zag ze haar goede kanten heus wel. Met haar ogen, fijne donkere wenkbrauwen en mooie huid was ze best tevreden, maar haar kleine neus, waarvan de punt probeerde te wippen vond ze allesbehalve fraai. Dat die neus haar gezicht juist charme gaf en maakte dat ze net tekort schoot om een schoonheid te zijn, zag ze niet ondanks een scherp oog voor details. Ze zag het niet omdat een mens aan zijn gezicht gewend raakt na al de ontmoetingen met het spiegelbeeld en dan meestal ontevreden is met dat dubbelbeeld. Ilja schoof de foto weer tussen de fotohoekjes, waarvan er een had losgelaten. Haar foto's waren altijd voorzien van

bijzondere onderschriften. Ze schreef er nooit bij wie erop stonden. Voor vreemden was dat immers niet interessant, en zelf wist je het immers wel. Onder de foto van haar spiegelbeeld had Ilja met zwierrige letters geschreven: 'Spiegeltje aan de wand, wie is de schoonste in het land... nou, jij in ieder geval niet.'

Ilja schoof het album weg. Ze hoorde vader naar boven komen met zijn langzame passen. Hij zag natuurlijk het licht onder de deur kieren en ja, daar had je het al! Een zacht tikje op de deur en een vermanende voorzichtige stem: „Meisje, het is bijna twaalf uur! Niet langer zitten dromen. Gauw naar bed gaan, hoor! Anders verslaap je je morgenochtend.”

„Goed hoor. Ik ga al! Nacht, vader!” riep ze zachtjes terug.

Vaders zorg, vaders stappen op de trap en zijn vriendelijke stem, het waren eigenlijk de enige fijne dingen, die Ilja het gevoel gaven thuis te zijn.

Thuis, in plaats van in een koelcel, dacht Ilja, die nooit direct in slaap kon komen en eerst de gebeurtenissen van de dag de revue liet passeren.

Als ze na veel gepeins nog niet kon slapen, ging ze bewust denken aan een grote, lege kamer en hoe zij die zou inrichten als ze het voor het zeggen had. Niet duur maar heerlijk 'thuis', en het inrichten van die droomkamer was altijd een probaat slaapmiddel.

Haar eigen kamer was niet geschikt om als droomkamer te dienen. De ruimte was beperkt en zelfs tot in Ilja's kamer zwaaide mama de scepter. Ze had een gezellige roodgeblokte wollen plaid op haar bed willen hebben, maar mama had een veel te mooie nylonsprei gekocht, waar Ilja niet blij mee was.

Zo waren er nog enkele meubelstukken die naar de kamers van de kinderen waren getransporteerd zodra ze beneden overbodig werden door nieuwe aanschaf van mama.

Ilja, zoals gewoonlijk de opstandeling, weigerde tenslotte ronduit om het 'beeldige kastje' onderdak op haar kamer te geven. „Ten eerste vind ik het niet beeldig maar afschuwelijk, en ten tweede gaat mijn kamer op een meubelopslagplaats lijken. Zelf vindt u het ding ook niet zo mooi, anders zou u het wel beneden gehouden hebben,” zei ze woedend toen ze bij haar thuiskomst het kastje op haar kamer vond in plaats van het witgelakte boekenrek dat haar vader vroeger voor haar had gemaakt en dat ze beslist op haar kamer wilde houden.

„Ik wil mijn rek terug. Waar hebt u dat gelaten?”

„Op zolder,” zei haar moeder geërgerd. „Ga niet zo tekeer, kind. Verf voor mijn part dat kastje wit, dan is het beter dan dat kleine rek.”

„Dat zal ik zelf wel uitmaken!” tierde Ilja rood van woede. „Ik gooi dat kastje op de gang en ik haal m'n rek terug. Daar ben ik nu eenmaal aan gehecht.”

„Als je het maar laat!” riep haar moeder haar na, maar driftige voeten roffelden de trap op.

Toen Ilja's vader en broer een halfuur later thuiskwamen, werden ze ontvangen door een van agitatie bevende vrouw.

„Ik heb visite van mevrouw Tournink, en dat vreselijke kind daarboven...” siste ze. „Lexa is binnen en houdt mevrouw Tournink bezig.” Mevrouw Tournink was een relatie voor wie mama erg veel moeite had gedaan, herinnerde Jan zich. Het gezeur over de sportwagen van mevrouw en haar Parijse garderobe had hem dagenlang verveeld. Uit de hogere regionen van het huis weerklonk iets dat op onweer leek.

„Dat is Ilja, ze is aan het slepen! Ga alsjeblieft kijken en laat die herrie ophouden!”

Mevrouw Ronega duwde haar man en zoon letterlijk in de richting van de trap.

Jan nam de trap met drie treden tegelijk, kalmer gevolgd door zijn vader.

„Hé, wat doe jij in vredesnaam?” Jan bulderde het uit, toen hij zijn zusje zag opduiken uit de driehoek die gevormd werd door de trap, de muur en het nu lichtelijk verformfaaide kastje.

„Voorzichtig, leun er niet op of je komt met het hele ding de trap af. Moet je naar boven of naar beneden?”

„Ilja toch!” zei haar vader. „Wat moet dit voorstellen?”

„Voor mijn part valt het alle trappen af.” Ilja gaf een klap op het kastje. „Dit misbaksel stond zo maar in mijn kamer. Mama had het er door de lui die de nieuwe kast brachten, laten neerzetten, en mijn rek ligt op zolder. Dat vind ik gewoon geen stijl. Mijn kamer is mijn kamer en geen meubelkerkhof. Ik heb al een spreij, een spiegel en een stoel die ik niet moet en die ik zelf heb gemoderniseerd, maar dit bakbeest gaat eruit.”

„Is er al uit,” verbeterde haar vader. „Je hebt jezelf wel aardig opgesloten, en als moeder ziet hoe je de verf van de muren bedorven hebt, zwaait er wat.”

„Mij een grote zorg!” mompelde Ilja brutaal. „Ik krijg altijd op m'n kop ook al heb ik niets gedaan. Nu heb ik het dan tenminste verdiend.”

Met vereende krachten werd Ilja uit haar netelige positie bevrijd en het kastje werd naar boven gedragen. Een kwartier later hing Ilja's oude witte rek weer in haar kamer en zorgvuldig begon ze haar boeken erin te schikken.

Zodra mevrouw Tournink verdwenen was, brak de storm over Ilja's hoofd los. Ze had haar moeder nog maar zelden zo boos gezien, maar ze had er wel mee bereikt dat de verdere afdankers van beneden haar bespaard bleven.

Het werd nooit een harmonisch samengaan van de gezinsleden. Ilja voelde zich nooit echt thuis, en dat was werkelijk niet haar schuld. Terwille van haar vader had ze dikwijls genoeg geprobeerd wat sfeer en gezelligheid te brengen, maar daarmee kom je niet ver als de vrouw des huizes niet meewerkt.

Mevrouw Ronega begreep op haar beurt niets van dat vreemde kind Ilja, dat zo heel anders was dan de precieuzes Lexa, die net als zij dol was op mooie kleren, kennissen van standing en heerlijke kleine-stads-roddeltjes. Van haar man en zoon kon ze helaas ook niet de salonfiguren maken die haar voor de geest zweefden, maar een meisje, nee, dat kon ze niet begrijpen! Ze kon Ilja wel uittekenen met trui, rok, sportschoenen en een fototoestel. In de prilste morgenuren en door weer en wind wandelen, met de grote hond dicht naast haar, een wonderlijke bezigheid! Ilja's vader begreep haar drang naar vrijheid en hij verbood haar die vroege wandelingen niet, maar hij stond er wel op, dat ze de herdershond meenam.

„Pas goed op het kind, Azra,” had hij de eerste keer gezegd, en de hond liefkozend op zijn hals geklopt.

Ilja vergat de warme klank van zijn stem nooit. Het was een van de weinige ogenblikken dat ze zich thuis gelukkig had gevoeld. De klank van de woorden was Azra zo vertrouwd, dat hij precies wist wat er van hem verlangd werd. Azra had trouwens geen waarschuwing nodig als het om beschermen ging.

Mevrouw Tournink had haar eens, uit het raam van haar slaapkamer, om zes uur 's ochtends langs zien gaan en maakte er later tegen Ilja's moeder een afkeurende opmerking over. „Zo vreemd, hè? Ik zou het niet vertrouwen. Zo eenzaam ook! Ik zou het van Liesje nooit tolereren!”

Jan, die het gesprek toevallig hoorde, kon zich opgeprikte Liesje met naaldhakken en enorme krullenpruik ook niet in sportieve stijl voorstellen.

„Nou, mevrouw Tournink, maakt u zich maar niet ongerust,” zei hij trouwhartig. „Azra is een mak lam, tot iemand met kwade bedoelingen één vinger naar Ilja uitsteekt, dan wordt-ie bloeddorstig.”

„Affreus!” zei mevrouw Tournink met een rilling van afschuw.

„Welnee, fantastisch,” sprak Jan opgewekt tegen.

Mevrouw Tournink vroeg zich af of ze de familie Ronega eigenlijk wel zo geschikt vond om mee om te gaan, maar ja, de achtergrond was natuurlijk wel heel bijzonder... haar ogen dwaalden naar de beeltenis van Ilja Duna uit het verleden.

HOOFDSTUK 2

Ilja had haar eindexamen havo zonder al te veel inspanning gedaan. Ze leerde makkelijk en geconcentreerd. Ze was goeie vrienden met heel de klas maar ze sloot zich niet nauwer aan bij de anderen. 'De eenling' hadden ze haar met goedige spot en af en toe lichtelijk sarcastisch, al naar de stemming was, genoemd. Het gonsde van de toekomstplannen, maar Ilja wist het nog niet.

„In ieder geval geen kantoorbaan,” liet ze voorzichtig los.

„Jets in de vrije nieuwsgaring, pers, foto's of zoiets?” vroeg een van de leraren die Ilja's foto's heel goed vond.

„Ik weet het heus niet,” hield ze vol. „Het lijkt aantrekkelijk. Ik ga in ieder geval een vakantiebaan bij een fotograaf aannemen. Ik ga toch niet uit de stad, want mijn vader is ziek.”

Ze keken haar allemaal verbaasd en meewarig aan. Waarom had ze dat nu niet eerder verteld?

„Is het erg?” vroeg de leraar.

„Ja,” zei ze alleen. „Heel erg. Zijn nieren zijn niet in orde. Ik wil geen bezoeker overslaan, en daarom blijf ik in de stad.”

Ze vertelde het rustig, maar de pijn in haar ogen kon ze niet verdoezelen. Haar gedachten waren voortdurend met haar vader bezig, zodat het afscheid van de school, waar ze toch wel tegenop had gezien, haar niets meer deed. Er bestond niets anders waar ze haar aandacht bij kon bepalen, en ze ging nooit tegelijk met de anderen en zeker niet met haar moeder.

Verpleegsters zien scherp en de familie van de patiënt Ronega hadden ze gauw op de juiste waarde geschat. Mevrouw Ronega, die het natuurlijk vreselijk vond dat haar man zo ziek was, maar veel te druk was en precies de verkeerde dingen zei. De zoon die het zo goed meende maar met zichzelf geen raad wist; de jongste dochter, die de ernst van de toestand niet zo goed inzag en papa telkens 'even fijn kwam verwennen'. Ze praatte gemakkelijk en opgewekt, want een zieke moest je opvrolijken. Dat haar vader doodmoe van haar werd zag ze niet. Hij zou het ook voor geen goud hebben willen zeggen, want Lexa meende het net zo goed als de onhandige Jan. Ilja was zonder dat ze het beredeneerde het ideale gezelschap voor een zieke. Ze gedroeg zich normaal en rustig, deed niet overdreven opgewekt en vertelde geen verhalen die extra de nadruk legden op het treurige feit dat haar vader geen deel meer uitmaakte van het gewone leven.

Ilja zat dicht bij het hoofdeinde, de hand van haar vader in de hare. Het was niet nodig om zoveel te zeggen, het was genoeg om er te zijn en hem te laten weten dat ze nergens liever was.

„Ik ben blij dat je geslaagd bent, Ilja!” Hij draaide zijn gezicht in haar richting, de donkere peinzende ogen keken recht in de hare. „Ik denk vaak aan onze avondwandelingen en aan de vroege uren als ik je met Azra voorbij zag gaan. Dat waren de fijne dingen, Ilja. Ik heb vaak pret gehad als je zo heerlijk en openlijk dwars deed, zoals op die middag met dat kastje op de trap, weet je nog wel?”

Ze knikte alleen maar en legde haar wang op zijn hand.

Langzaam trok hij zijn hand los en legde die op haar hoofd.

„Niet huilen, Ilja. We zijn altijd zo eerlijk tegen elkaar geweest. Ik heb het gewaardeerd dat je nooit hebt gezegd: Ach vader, natuurlijk wordt u weer beter en als u weer thuis bent... Al dat lieve fraais, dat nergens op slaat! Zeg maar niets, zo is het ook goed.”

Ilja kon die middag bijna niet weggaan. Drie keer stond ze bij de deur en kwam weer terug.

„Nu moet je heus gaan,” zei het vriendelijke, jonge verpleegstertje.

Ilja wuifde tegen haar vader en hij hief zijn hand op.

„Dag, mijn lieve Ilja... Ilja Duna, de aardigste naam die ik ken,” zei hij. Het was de laatste keer dat ze haar vader in leven zag. In de volgende dagen ging Ilja stil haar eigen weg. Haar moeder en Lexa huilden veel, maar Jan en Ilja waren rustig.

„Ik begrijp jullie niet!” Opnieuw barstte mevrouw Ronega in tranen

uit.

„Iemand moet zijn verstand bewaren,” zei Jan zachtzinnig.

Zou moeder nu het gevoel hebben: Waarom ben ik niet anders geweest? vroeg Ilja zich af. Nu is er niets meer aan te doen, het is onherroepelijk. Ilja, de aardigste naam die ik ken... Ze stond met betraande ogen naar buiten te staren.

Jan legde zijn arm om haar schouders.

„Ik kan niet zo'n misbaar maken. Ja, dat klinkt hard, hè? Zo meen ik het niet, maar ik mis hem misschien wel erger,” zei hij. „Jij toch ook, hè?”

„Kan het anders?” vroeg ze zacht.

Ze vroeg niet of vader nog iets tegen Jan had gezegd en evenmin vertelde ze hem hoe haar vader van haar bewust afscheid had genomen. Het was iets dat aan haar alleen behoorde. Ze vertelde het nooit, tegen niemand.

Een paar dagen later ging Ilja, wat bleker en stiller dan gewoonlijk naar haar vakantiebaantje. Mulier was de beste fotograaf en Ilja kon er trots op zijn dat hij haar als tijdelijke kracht had aangenomen, nadat ze hem haar fotoalbum had laten zien.

„Ik neem nooit meer een hulp aan die maar nauwelijks een toestel vast kan houden,” had hij gezegd. „Ik heb er leergeld mee betaald en klanten mee verspeeld. Jij kunt in ieder geval een goede foto maken, je hebt er aanleg voor. De rampen zullen wel beperkt blijven met jouw hulp, denk ik.”

In de prille morgenuren is het bij een fotograaf uiteraard niet druk, en Ilja voelde zich onwennig toen ze door fotograaf Mulier zo mogelijk nog onwenniger ontvangen werd.

„Zo zo, daar ben je dan... ja, eh,” mompelde hij verstrooid.

„Juffrouw eh...”

„Ronega, zegt u maar Ilja,” hielp Ilja hem vriendelijk. „Waar moet ik mee beginnen?”

„Tja, ik weet het niet.” Mulier streek hulpeloos door zijn grijze haardos en hij zag eruit als een verschrikte reus. „Mijn assistent en compagnon Donkers is weg voor een trouwreportage.”

„Nu al?” vroeg Ilja verwonderd. „Ik dacht dat je met zulke reportages later begon. Het is net kwart voor negen!”

„Ik hoop dat je na kunt denken, Ilja!” zei Mulier zuurzoet. „Dit bruidspaar trouwt vroeg, en het verwacht dat de fotograaf het moment waarop de bruidegom arriveert, nadat hij lichtelijk in de zenuwen